

Aproximació a l'economia d'Osona

Xavier Segura i Porta

ABANS de començar, vull agrair a la Junta d'aquesta societat la invitació que m'ha fet per parlar del llibre *Aproximació a l'economia d'Osona*, que vàrem fer la Maria-Josefa Rosanas i jo i que va ésser publicat per la Caixa d'Estalvis de Catalunya el proppassat mes de juliol. Malauradament, una incompatibilitat d'horaris ha impedit que la Maria-Josefa Rosanas pogués estar avui aquí, la qual cosa lamento perquè us podria parlar de molts aspectes del llibre amb molt més coneixement de causa que no pas jo, i per altra part, atès que és natural de Manlleu, el seu coneixement "directe" de la comarca és també molt superior al meu.

A continuació tractaré d'explicar-vos com es va fer aquest treball, quina va ésser la metodologia emprada, quins eren els objectius plantejats, on van estar les dificultats més notòries, etc. D'altra banda, intentaré de destacar les coses més interessants que vàrem trobar en la nostra anàlisi d'Osona.

La primera limitació global que va afectar el treball procedeix de la manca d'experiència prèvia de les dues persones que vam realitzar l'estudi. Com acostuma a passar en tota *opera prima*, la bona voluntat està sovint per sobre dels resultats que se n'obtenen. En defensa pròpia es pot dir, això no obstant, que el bagatge teòric que ofereixen les nostres Facultats d'Economia, tant des de la perspectiva de l'economia regional, com des del punt de vista de la metodologia a emprar en estudis d'aquesta mena, és preocupantment escàs, per a no dir nul.

Aquest podria ésser un primer punt de reflexió autocrítica respecte al llibre que avui comento. No m'hi aturaré, amb tot, però sí que convé ser conscients de les limitacions metodològiques amb què topen molts dels estudis que estem fent sobre comarques o altres aspectes de l'economia catalana. Malgrat que l'Ernest Lluch, en les darreres paraules del pròleg que ens va escriure per a aquest llibre, ens anima dient que "després de molts anys en els quals els estudis comarcals eren per a anar fent coixí, aquest és un bon signe que ara ja estem en una constel·lació històrica més favorable", penso que encara hi ha molt de tros a recórrer

en aquesta nova constel·lació històrica, fins a arribar a oferir productes més útils al coneixement econòmic de les nostres comarques.

Afortunadament, aquesta primera limitació de la manca d'experiència va poder ésser compensada amb les ajudes rebudes de companys de professió i d'inquietuds. En Josep M. Raurich, comarcalista visceral, va seguir tot el desenvolupament del treball i va ajudar en no poques coses; altres companys ens van oferir el seu madur criteri en qüestions més concretes de l'estudi. He volgut esmentar aquí aquestes ajudes rebudes, per a ressaltar la importància que tenen, sobretot per a economistes, com és el nostre cas, no gaire experimentats. En aquest mateix aspecte, voldria assenyalar també l'important paper que pot exercir, i que de fet ja està exercint, aquesta Secció d'Economia de l'Institut d'Estudis Catalans, servint de lloc per a la comunicació d'experiències entre els professionals i fent, en definitiva, més transparent la feina que tots plegats estem fent, de manera que tots puguem gaudir recíprocament de les experiències dels altres.

Tornant a l'estudi que avui ens ocupa sobre la comarca d'Osona, cal dir que aquest es va plantejar, com a primer objectiu, concentrar tota la informació estadística més recent referida a l'economia de la comarca. Això va suposar recollir tota la informació dispersa i, en molts casos, la reelaboració de dades per a referir-les al nivell comarcal, quan provenien de fonts elaborades amb criteris insensibles al fet comarcal.

El segon objectiu bàsic era que el llibre no es convertís en el típic sac de dades, amb els corresponents comentaris que subratllessin les més significatives, sinó que servís per a donar una visió concreta i útil dels aspectes més importants que afecten l'economia ausetana.

L'èxit d'aquest segon objectiu potser no es va assolir prou i crec que en certes parts del llibre s'observa un cert desequilibri entre la informació quantitativa, que és molt àmplia, i les conclusions que se'n treuen, sovint limitades. De tota manera, crec que aquest problema va afectar més uns capítols del llibre que uns altres, per la qual cosa us tractaré de resumir amb quins problemes ens vàrem trobar per a la confecció de cadascuna de les parts en què es divideix l'estudi, i de quina forma els vam afrontar.

Deixo de moment de banda el problema global, gravíssim, d'haver de treballar amb unes dades, de l'exactitud de les quals hom desconfia contínuament; la realització concreta del treball ve a demostrar sovint que aquesta desconfiança no és pas injustificada. Aquest problema general de manca d'informació estadística fiable i precisa, s'agreuja quan treballem a nivell de comarca, malgrat l'important esforç que s'està fent des del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya per a millorar la base estadística de Catalunya.

El primer capítol del llibre és referit al Medi Físic. Les seves pretensions no eren més que les d'oferir un petit estudi de la base física de la comarca com a marc de referència per a comprendre millor la forma en què s'ha configurat l'activitat econòmica de la comarca. Aquesta anàlisi ens va dur a destacar la gran importància del riu Ter com a condicionant físic bàsic del desenvolupament

econòmic de la comarca. Totes les fàbriques tèxtils es van instal·lar, en el seu inici, al costat del riu per a aprofitar la seva energia i, de fet, les vessants del riu constitueixen encara avui el gran eix sobre el qual es localitza la part més gran de la indústria i de la població de la comarca i, en definitiva, de la riquesa. El clima és també un factor interessant a considerar a la comarca i ha configurat una especialització agrícola determinada, basada en molts casos en l'existència de cultius en règim de secà que, en d'altres indrets de Catalunya, s'han de fer necessàriament en terres de regadiu. Tanmateix, el clima ha estat favorable al desenvolupament a Osona d'una important ramaderia.

Vam fer el nostre estudi respectant la Divisió comarcal de la Generalitat del 1936. Aquesta decisió ens va semblar evident, ja que, mentre no tinguem una nova divisió comarcal dins l'àmbit de la nova Generalitat, creiem que cal utilitzar la del 36. Però, d'altra banda, crec que cada vegada es fan més paleses les dificultats que comporta treballar en el marc rígid d'aquesta antiga divisió comarcal. Aquest problema el vàrem viure en la realització de l'estudi d'Osona, on ens vam trobar amb realitats com l'existència del Lluçanès, amb característiques objectives d'unitat territorial i amb un fort sentiment dels seus habitants de pertànyer a una unitat territorial diferenciada, o les protestes dels habitants de la Visaura (Sant Quirze de Besora, Santa Maria de Besora, Montesquiú i Vidrà) en desacord amb el fet que els seus municipis no apareguessin en un estudi de la comarca d'Osona. En el nostre intent, des del Gabinet d'Estudis de la Caixa d'Estalvis de Catalunya, de tirar endavant i coordinar nous estudis comarcals, també veiem contínuament que el marc de la Divisió Territorial del 1936 no s'ajusta sovint a les realitats de les actuals unitats econòmiques.

Tot això propicia la necessitat de fer una reflexió sobre la qüestió de com creiem que han d'ésser les futures unitats territorials a Catalunya. Cal suposar que la nova divisió territorial s'haurà de basar molt més en la recerca d'unitats homogènies, des de la vessant de la producció, i potser no tant sota els criteris de valorar com a unitats zones influenciades per un mateix mercat, criteri que va ser molt important en la divisió del 36. També caldrà pensar si seria més adient anar cap a la formació de comarques petites agrupades en una regió administrativament forta, o bé si serà millor defensar una opció de comarques grans amb capacitat administrativa pròpia.

Quan tinguem una nova divisió territorial, encara quedarà pendent la qüestió de què en fem. És a dir, com s'institucionalitza? Quins serveis haurà de prestar i quins ingressos tindrà? Quines competències haurà de rebre de la Generalitat? Tots aquests són problemes que, com també ens diu l'Ernest Lluch en el pròleg del llibre, encara no tenim no solament solucionats, sinó ni plantejats en les seves línies generals.

M'haureu d'excusar la insistència d'avui en aquestes qüestions, però crec molt necessària la sensibilització dels economistes respecte a aquest problema, sobretot en un moment com l'actual en què la utilització electoralista, i sovint oportunista, de la qüestió comarcal per part dels partits polítics, pot dificultar seriosament que el debat sobre el fet comarcal es pugui fer en el marc de la més gran racionalitat possible i sense perdre de vista els interessos globals de la nació catalana.

El segon capítol del llibre està referit a la població. No crec que en aquest tema l'estudi aporti cap aspecte nou des del punt de vista de la metodologia emprada, ni de les fonts utilitzades, que varen ser les tradicionals. En tot cas, faré un petit comentari dels aspectes més destacables que es van desprendre del nostre estudi de la població ausetana.

Per un costat, és palesa la tendència a la concentració urbana de la població. Tres municipis (Vic, Manlleu i Torelló), dels 48 que hi ha a la comarca, tenen el 50 per cent del total de la població comarcal. Com més va més s'accentua la concentració demogràfica en els municipis a tocar del riu Ter, de la carretera o del tren, i més minva la població de les muntanyes que envolten la comarca.

D'altra banda, hom constata la pèrdua progressiva de pes demogràfic de la comarca dins el conjunt de Catalunya. L'any 1960 era el 2,15 el percentatge de població que corresponia a Osona del total català, l'any 1970 ja era sols l'1,92 i l'any 75 baixava fins a l'1,82 per cent. S'observa tanmateix la baixa taxa de creixement acumulatiu anual que s'està donant en l'actual dècada i que és del 0,98 per cent, mentre que en els anys 60 va ésser de l'1,56, i que sembla anunciar un possible despoblament de la comarca per a un futur no gaire llunyà.

Es van observar tres fenòmens que expliquen aquest aturament del creixement demogràfic i que són els següents:

- Un creixement vegetatiu baix, com a conseqüència d'una estructura d'edats envellida.
- Una immigració que, si sempre havia estat molt baixa, els darrers anys s'ha fet pràcticament nulla.
- I, finalment, una tendència a l'emigració, sobretot per part dels joves, amb titulació acadèmica, que no troben gaires possibilitats de futur en llur pròpia comarca.

Aquest últim aspecte crec que cal valorar-lo com una important forma de tras-pàs de recursos des de les comarques interiors cap a Barcelona, ja que normalment ha estat amb recursos generats d'una manera o una altra a la comarca com s'ha finançat la formació d'aquests joves, els quals reverteixen llurs capacitats i coneixements fora de la comarca. En els darrers temps s'observa, amb tot, un cert retraïment en aquest flux, però no pas tant pel fet que hagin millorat les expectatives de realització professional dins la comarca, sinó més aviat perquè han empitjorat les expectatives de fora. D'aquesta manera, cada vegada ens trobem més amb joves amb formació universitària que resten a la comarca, però exercint activitats diverses i gairebé sempre allunyades de les seves capacitats tèdriques.

L'agricultura i la ramaderia va ser el tercer gran tema tractat en l'estudi. El sector primari em sembla que ha estat massa oblidat en els estudis d'economia catalana, malgrat la seva importància. En el nostre llibre, en canvi, va ser potser el tema més elaborat. Per altra part, el fet d'incloure-hi els resultats d'una enquesta als agricultors de la comarca, pot significar un aspecte bastant nou en aquests tipus d'estudis.

L'enquesta a què m'estic referint era plantejada d'una manera força exhaustiva i pretenia abordar totes les qüestions bàsiques de l'activitat agrícola i ramadera de la comarca. Per tal de cobrir aquest objectiu, es va preparar un qüestionari de 60 preguntes, agrupades en onze apartats diferents: Variables de definició (dimensió de les explotacions, existència de bestiar i règim de tinença), terra, treball, maquinària, producció, bestiar, crèdits, comercialització, preu de la terra, política agrària i qualitat de vida.

Les limitacions més importants que cal assenyalar, respecte a aquesta enquesta, són:

- Per un costat, la derivada de treballar amb una mostra de 27 explotacions (de 16 municipis diferents), que cal considerar excessivament petita per a valorar-la com a prou representativa.
- Per un altre, el fet que la mostra emprada potser no era prou representativa, ja que estava treta a partir de les explotacions dels alumnes d'una escola agrària de la comarca i de membres de la Unió de Pagesos. Per tant, cal suposar, tant en un cas com l'altre, que les explotacions enquestades tenen, pel cap baix, una intenció de continuació de l'explotació a llarg termini, i d'aquí que seria normal que fossin més rendibles que el tipus mitjà d'explotació de la comarca.

Malgrat aquestes limitacions, crec que els resultats obtinguts són força interessants i que els treballs de camp assenyalen un camí necessari, insuficientment explotat fins al moment, per a millorar la informació que donen aquesta mena d'estudis.

Juntament amb aquesta font addicional d'informació, van ésser d'una gran importància per a nosaltres, i per a millorar la informació respecte al sector primari de la comarca, les converses que vàrem mantenir amb persones vinculades al món agrari de la comarca, com per exemple el president de la Cooperativa Agrària de la comarca, senyor Pau Espona, actualment representant d'Osona al Consell de Ramaderia, Agricultura i Boscos de recent creació per part de la Generalitat. També van ser de gran interès les converses mantingudes amb delegats d'Extensió Agrària, professors de l'escola agrària de la comarca, membres de la Unió de Pagesos i agricultors i ramaders en general.

Tot això ens va ajudar a conèixer millor una agricultura i una ramaderia que, si bé aparentment era pròspera, en realitat arrossegava una bona quantitat de problemes. Entre aquests, podem destacar:

- Un percentatge excessiu d'explotacions massa petites, en les quals és difícil d'obtenir els avantatges derivats de la introducció de la mecanització.
- Un predomini excessiu del règim de parceria, la qual cosa representa un fre per al progrés de les explotacions i per al desenvolupament d'una agricultura i una ramaderia que es complementin, procés que segurament hauria d'ésser el camí a seguir per a un millor desplaçament del sector primari a la comarca.
- El problema de la dificultat en l'accés a la propietat de la terra per l'existència d'uns preus del sòl que responen més a una lògica industrial

que no pas agrària, i que no estan en relació amb els rendiments agraris que es poden extreure de la terra.

Respecte a aquesta qüestió del preu de la terra, és interessant comprovar que no tots els pagesos estan d'acord que el preu de la terra hagi d'ésser baix. N'hi ha una bona colla que s'estimen més que els preus siguin alts, en la perspectiva d'una futura venda profitosa del terreny. Si bé la majoria dels que no són propietaris i que consideren la terra com un factor productiu i no especulatiu, estan lògicament a favor dels preus baixos.

Des del punt de vista de la ramaderia, Osona és una comarca que té la part més gran de la seva riquesa en el bestiar porcí i en el boví d'aptitud lletera. L'activitat topa també amb una bona pila de problemes:

- La producció porcina, que sovint és excessiva i afavoreix la caiguda del preu; d'altra banda, la comarca pateix d'una densitat porcina absolutament exagerada.
- La qüestió sanitària, amb el greu problema que representa l'existència de la pesta porcina africana.
- La inestabilitat del preu del porc.
- Els elevats preus del pinso i la integració de què són objecte les explotacions porcines per part de les fàbriques de pinsos.
- I, finalment, el gran poder de negociació que tenen els escorxadors privats, fonamentalment un.

Des de la perspectiva de la producció lletera, vam trobar com a dificultats més destacables les següents:

- El baix preu del producte i la manca de garantia de venda de tota la llet produïda, tot plegat motivat pel gran poder de les centrals lleteres que operen oligopolísticament a la zona.
- La problemàtica sanitària que, sense assolir els nivells de gravetat que té per al sector porcí, ocasiona grans pèrdues.
- I, en darrer terme, el problema ja esmentat derivat de l'existència d'un gran nombre d'explotacions en règim de parceria, que fa que els pagesos hagin de dedicar prioritàriament la terra al conreu de cereals en lloc de dedicar-la a farratges, que és el que necessita per a alimentar les vaques i desenvolupar una explotació en la qual l'agricultura i la ramaderia es complementin.

D'altra banda, a la comarca d'Osona es detecta, en general, un fort conflicte entre l'activitat ramadera i agrícola i els interessos industrials que hi conflueixen. Crec urgent endegar, sobretot en aquesta mena de comarques mixtes, una política que fomenti una complementació entre el sector primari i el secundari.

Penso que cal aturar d'alguna manera la submissió dels pagesos als interessos industrials, però crec igualment necessari tenir cura de no fomentar postures anti-industrialistes, ja que probablement les possibilitats de supervivència a mig i llarg termini del sector agrari estan condicionades a l'existència d'una indústria alimentària transformadora de productes primaris, veritablement sòlida.

En resum, doncs, es pot dir que el sector primari de la comarca, malgrat que fins ara ha estat força pròspera, es troba en una etapa francament difícil. Cal tenir en compte també que totes aquestes dificultats es poden agreujar davant la perspectiva futura d'entrada al Mercat Comú. Com ens diu un recent article del company Alexandre Checchi, la part més gran de les produccions agràries que es fan a Catalunya, i jo diria que pràcticament totes les que es fan a Osona, poden entrar en una situació comparativament pitjor una vegada es produeixi l'entrada del país al Mercat Comú.

Totes aquestes consideracions aconsellen, per a la comarca d'Osona, la necessitat d'iniciar, com més aviat millor, una remodelació del seu sistema agropecuari, per tal que no es confirmin unes situacions regressives que, sense necessitat de ser especialment pessimistes, es comencen a albirar.

El quart capítol del llibre que avui comentem és dedicat a la indústria. Potser és en aquesta part de l'estudi on es produeix el major desfasament entre els objectius plantejats i els resultats obtinguts, i la més gran desproporció entre la quantitat de dades presentades i les conclusions que se'n treuen, en la meva opinió, un xic ambigües.

Les dificultats fonamentals que va generar l'elaboració d'aquest capítol van ser les motivades pel fet de treballar amb una base estadística que contínuament entrava en contradicció amb la realitat. Les nostres possibilitats i els nostres mitjans de treball, d'altra banda, no ens permetien abordar l'intent de fer una depuració total de les fonts estadístiques que estàvem utilitzant, i vam desestimar l'opció de fer una correcció en municipis més ben coneguts directament, per tal de no introduir nous factors de pertorbació en la informació estadística que s'ofereix en l'estudi. No insisteixo més en el tema de la deficient informació estadística que patim al país, perquè és prou conegut de tothom. En el nostre cas, tan sols vam constatar una vegada més la incomoditat que representa treballar sobre una informació estadística de la qual es desconfia.

El primer nivell d'anàlisi va ser l'estudi de l'estructura industrial de la comarca l'any 1964 i l'any 1970, per a establir certes comparacions globals i així detectar l'evolució de l'estructura industrial comarcal en aquest període. El fet més acusat que es detecta en fer aquesta comparació és la pèrdua de pes del sector tèxtil, el qual l'any 64 absorbia més de la meitat de l'ocupació industrial d'Osona, mentre que l'any 1970 el sector tèxtil només ocupava una tercera part dels treballadors industrials de la comarca. La resta de sectors importants van incrementar llur participació relativa en l'estructura industrial comarcal. Aquests sectors són: metallúrgia, construcció, fusta, alimentació i pell.

Contràriament a aquesta tendència de pèrdua de pes del sector tèxtil, l'anàlisi de les inversions del període 1971-1975 ens duia a la conclusió que el sector tèxtil era el més dinàmic en aquest nou període de temps, la qual cosa resulta força sorprenent ja que entra en contradicció amb la dinàmica regressiva que hom constatava en el sector durant aquest període, tant a nivell de Catalunya com a nivell de la comarca d'Osona.

Malgrat els inconvenients, ja tantes vegades esmentats, derivats de la dubtosa fiabilitat de les fonts emprades, una cosa quedava clara en l'anàlisi de la indústria comarcal, i és el fet que ens trobem davant una indústria que progressivament perd pes dins l'estructura industrial del conjunt de Catalunya, basada en una sèrie de sectors més aviat tradicionals, entre els quals destaca especialment el tèxtil-cotoner juntament amb altres sectors no massa dinàmics. La comparació de l'estructura industrial de la comarca amb la que existeix a Catalunya, demostrava que la d'Osona és clarament més dèbil. Cal valorar que, a nivell de Catalunya, una crisi com la que pateix el sector tèxtil es pot considerar com a relativament assimilable, puix ja fa molts anys que no és el sector bàsic de la indústria catalana, mentre que en una comarca com Osona aquesta crisi pot provocar —i de fet ja està provocant— uns efectes autènticament greus, més si tenim en compte que el sector metallúrgic no ha assolit un desenvolupament prou important com per a sostenir l'estructura industrial de la comarca.

En una altra part del capítol s'intentava esbrinar quines podien ser les expectatives de futur d'aquesta estructura industrial. Les conclusions van ser més aviat pessimistes. Utilitzant com a base comparativa els sectors que es determinen amb més futur en l'article de Carles A. Gasòliba "Industrias punta. Un renovado intento de determinación", era evident que no hi entrava pràcticament cap dels sectors fonamentals de la indústria ausetana. Les possibilitats de reconversió industrial de la comarca, d'altra banda, no semblaven massa viables a curt i mig termini.

En la segona part del capítol vam tractar d'oblidar-nos de tota la base estadística amb què treballàvem, per a intentar una aproximació més qualitativa a la realitat industrial d'Osona, i veure així, en definitiva, quines eren la problemàtica i les circumstàncies de cadascun dels sis sectors bàsics de la indústria ausetana. Per tal de donar aquesta visió ens vam dedicar a parlar, fonamentalment, amb empresaris significatius de cada un d'aquests sectors i amb persones que coneguessin el tema de prop.

Aquesta recerca ens va situar en una visió més aviat pessimista de cada sector bàsic de la indústria ausetana i ens va confirmar la impressió que a Osona s'ha produït un model coherent i determinat de creixement industrial basat en els sectors que ja van ser els decisius en arrencar el procés d'industrialització a la comarca, el segle passat, i fonamentalment en el tèxtil, però que aquest model és pràcticament esgotat i exigeix el canvi. La qüestió greu és que de moment no es veu, o si més no nosaltres no la vam saber veure, cap perspectiva concreta de formació d'un model de recanvi que garanteixi el futur desenvolupament industrial de la comarca.

Tot això ens situa davant el problema de preguntar-nos quin és el futur de la indústria en comarques com Osona, o com d'altres de problemàtica similar, com poden ésser la Garrotxa, el Ripollès o el Bages, basades en una sèrie de sectors industrials tradicionals, als quals estan superant les formacions capitalistes avançades. També cal preguntar-se quines poden ser per a aquestes comarques les conseqüències últimes de la crisi del tèxtil, tenint en compte que no s'ha produït una substitució suficient d'aquest sector pel metallúrgic o pel químic, com ha passat en d'altres indrets de Catalunya.

Crec que valdria molt la pena d'estudiar les causes que provoquen que certes comarques s'adaptin millor a l'evolució del sistema i s'hi produeixi amb una relativa facilitat la reconversió adient dels sectors industrials, com podrien ser, en certa mesura, les comarques del Vallès, mentre que d'altres, com les suara esmentades, resten desfasades respecte a l'evolució del model de creixement imperant. Caldria preguntar-se si és la mateixa dinàmica del sistema la que porta implícites aquestes situacions o són motius específics per a cada comarca els que expliquen aquest fet.

Nosaltres, en el nostre estudi, i sense entrar en aquesta qüestió de fons, el que sí vàrem detectar fou una sèrie de factors que ajuden a explicar aquest relatiu aturament de la indústria comarcal. Entre aquells potser caldria citar: unes comunicacions absolutament deficientes, un control forà de la indústria comarcal, ja sigui des de Barcelona o des d'empreses multinacionals amb la consegüent pèrdua d'autonomia industrial, circumstància afavorida per l'existència a la comarca d'una burgesia industrial més aviat conservadora, i que té com a conseqüència la fugida de capitals generats a la comarca cap a inversions que es realitzen a fora.

Potser l'única solució que podria evitar aquesta progressiva pèrdua d'importància industrial de les comarques interiors de Catalunya seria la d'endegar una política de reequilibri territorial coherent que marqués noves tendències de localització industrial a Catalunya, i d'altra banda, que fomentés indústries autòctones fortes el desenvolupament de les quals repercutís directament en el global de la comarca.

El darrer capítol del llibre és el referit al sector terciari. Bàsicament, l'enfoc d'aquesta part de l'estudi consisteix per un costat en la descripció del sector terciari de la comarca a partir de les dades més recents que vam poder trobar, i per un altre, a intentar de fer una interpretació tan correcta com fos possible d'aquestes dades; i, per últim, fer una crida d'atenció respecte a les deficiències i insuficiències més notables que es produeixen en els serveis d'Osona, assenyalant, fins i tot, quines haurien de ser algunes de les reformes i realitzacions més urgents per tal de millorar els serveis col·lectius de la comarca.

El capítol tracta els següents temes: infraestructura viària, turisme, ensenyament, sanitat, instal·lacions esportives, institucions financeres, comerç i hisendes locals.

Crec que ens allargaríem massa si entràvem a parlar ara de les problemàtiques específiques de cada un d'aquests apartats i, per altra banda, tampoc no sóc jo la persona més indicada per a fer-ho, ja que d'aquesta part de l'estudi, se'n va ocupar molt més l'altre autor.

El que sí penso que val la pena és destacar breument els seus aspectes més interessants. Des del punt de vista de la infraestructura viària, l'estudi constata les molt deficientes comunicacions que pateix la comarca i que representen un fre decisiu de cara al futur desenvolupament econòmic de la zona. En aquest aspecte, cal cridar contínuament l'atenció sobre la deficient línia ferroviària que uneix Barcelona amb Puigcerdà i passa per la comarca, així com sobre les condicions inadequades en relació al trànsit que absorbeix de la carretera N-152 i que

representa un dèficit indubtable per a l'agilitat del transport i la comunicació amb Barcelona.

Un altre aspecte interessant que vam voler ressaltar va ser la possible incidència negativa envers la conservació del medi natural d'alguns dels nous traçats de carreteres previstos, sotmesos sovint a interessos especulatiu.

En aquest apartat es va incloure també una valoració del que podia significar l'aprovació i la realització del projecte de l'Eix Transversal, davant d'altres alternatives que afectessin igualment la comarca. Aquest és un tema, però, que sembla "passat de moda", perquè ningú ja no en parla. En qualsevol cas, i si quan hom parla de reequilibri territorial a Catalunya ho fa seriosament, ha de ressorgir aviat i amb força el debat sobre quines noves vies de comunicació s'han d'afavorir a Catalunya.

El turisme és el segon gran tema estudiat en aquest capítol. La constatació que el turisme en aquesta comarca és només interior i esporàdic ens situa davant la realitat de l'escassa importància que té per a la comarca. De moment, doncs, no creiem que tingui gaire sentit començar a fer conjectures respecte a una possible futura especialització turística de comarques de les característiques d'Osona. El que sí val la pena, aprofitant el fet que en aquesta comarca la proliferació d'urbanitzacions és un fenomen que encara no s'ha donat, és tenir cura que el desenvolupament turístic que es pugui produir no atempti a l'equilibri del medi natural i no generi els grans costos socials que ha provocat a d'altres indrets de Catalunya. Per altra banda, l'existència dels Parcs Naturals del Montseny (aprovat el juliol del 77) i els de Bellmunt i de les Guilleries (pendents d'aprovació) és un patrimoni col·lectiu del poble català al qual caldrà vetllar amb la màxima atenció.

L'estudi de la qüestió de l'ensenyament a nivell comarcal té com a primera compensació agradable, poder comptar amb una base estadística molt important, elaborada a nivell comarcal, gràcies al notable treball que ha realitzat en aquest camp el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya. També en aquest tema hom té la satisfacció de trobar treballs monogràfics referits a la comarca, com és l'estudi de Modest Reixach, *L'Ensenyament a la comarca de Vic*, circumstància malauradament no gaire comuna.

L'anàlisi de les dades ens va permetre de constatar, per un costat, el gran paper centralitzador que exerceix la ciutat de Vic en l'ensenyament comarcal i l'hegemonia de l'ensenyament privat a la zona representat pel paper decisiu que té l'Església en la titularitat de centres d'ensenyament a la ciutat de Vic. Des del punt de vista quantitatiu, el dèficit més important es constata en la insuficiència de centres estatals on s'imparteixi l'ensenyament pre-escolar.

En el terreny de la Sanitat també comptem amb una base important de dades produïda pel CIDC, i també en aquest cas existeix un estudi monogràfic del tema, de Modest Reixach: *Zona d'influència sanitària de la ciutat de Vic*.

L'estudi de la infraestructura sanitària de la zona ens mostra clarament la seva insuficiència. Mentre les necessitats a la comarca han augmentat notòriament, com és lògic, durant els darrers anys, la dotació hospitalària no s'ha modificat substancialment. Juntament amb aquesta mancança d'infraestructura hospitalà-

ria, cal observar amb gran preocupació el fet de la inexistència a la comarca de cap llit de titularitat pública, la qual cosa demostra el desinterès de l'Administració, durant molts anys, envers aquesta problemàtica tan sentida a Osona. Per tal de salvar aquesta situació, el nostre estudi insisteix en la necessitat d'endegar de seguida les obres de la Residència Sanitària de la Seguretat Social de Vic, amb una capacitat prevista de 300 llits, i per un altre costat, la necessitat d'un concert entre la Seguretat Social i l'hospital de Manlleu, el qual fins ara és infrautilitzat.

En aquest apartat vàrem incloure també una valoració sobre el paper d'Osona en una futura planificació sanitària del territori català, basant-nos en la proposta feta per Acarín, Espasa i altres en el llibre *Servei Nacional de la Salut*.

En l'apartat dedicat a les institucions financeres es va analitzar, a un nivell més aviat descriptiu, quins canvis, i de quina mena, s'han produït en l'estructura de serveis financers a la comarca, sobretot arran de la normativa liberalitzadora en l'obertura de les noves sucursals de l'agost de 1974 i del febrer de 1975. Aquest estudi ens va ensenyar la participació creixent de les entitats d'estalvi, les quals a partir del 1976 dominen sobre els bancs, si més no pel que fa a nombre d'oficines. També es constata una tendència més gran de les caixes a anar als municipis rurals, mentre que els bancs concentren llur activitat en els nuclis urbans. Un altre fenomen que es pot constatar és la progressiva major participació de les entitats bancàries amb seu a Catalunya en el conjunt de les que operen a la comarca.

El que evidentment manca és un estudi que relacioni la captació de passiu que fan aquestes entitats, tant caixes com bancs, i llur política d'inversions a la comarca, per tal de veure fins a quin punt es produeix un detraïment de recursos de la comarca per aquesta via, però malauradament no disposem de dades per dur a terme aquesta tasca.

El coneixement de la xifra de passiu que té el conjunt d'entitats financeres que actuen a la comarca també ens ajudaria a veure fins a quin punt hi és justificada la gran proliferació d'oficines. Sembla, això no obstant, que aquesta cursa d'obertura d'oficines és més relacionada amb l'intent d'aprofitar una conjuntura favorable de facilitats per a obrir oficines que no pas amb la renda que es genera a la comarca.

El nostre estudi no va entrar en una anàlisi detallada de l'estructura comercial existent a la comarca. L'estudi de les dades de què hom disposa, va ser suficient per a constatar, no obstant, el gran paper centralitzador de l'activitat comercial que exerceix la capital comarcal, Vic, i que, en certa manera, dificulta el desenvolupament de les activitats comercials dels altres nuclis urbans de la comarca.

La darrera part d'aquest capítol i del llibre és la que s'ocupa de l'estudi de les hisendes locals. L'anàlisi dels pressupostos, tant ordinaris com extraordinaris, ens demostrà l'existència de grans dèficits pressupostaris, situació que es fa més palesa en els municipis més industrialitzats, on el mateix desenvolupament econòmic exigeix una dotació de serveis col·lectius més gran.

L'estudi de les principals fonts d'ingressos municipals ens situa davant un sistema en què es comprova que la capacitat recaptatòria de les bases imposables

que graven la riquesa municipal dels pobles de la comarca és inadequada a la renda que realment s'hi genera, i d'altra banda, destaquen la limitació que pateixen les hisendes locals en no tenir capacitat d'aplicar gravàmens propis, la qual cosa impedeix una mínima autonomia financera dels municipis.

Vam trobar molts casos en què s'afegia al problema objectiu de manca de recursos de les hisendes locals, una utilització inadequada d'aquests recursos, en funció de certes polítiques de "prestigi" mal entès.

Crec que totes aquestes situacions ens assenyalen un nou terreny on la reflexió es fa molt necessària per part dels economistes, i que és el de plantejar-nos quines alternatives hi ha a la crisi municipal que es constata cada dia més en la incapacitat per part dels ajuntaments de cobrir les necessitats mínimes de serveis col·lectius que el desenvolupament dels nostres municipis exigeix.

Moltes gràcies.